

Mirja Feldmann, Manuel Jaén Vallejo, Cristina Rotaru, George Visu-Petra, Costina Poetar, Narcisa Prodan, *Delitos sexuales en especial contra menores. Estudios de derecho comparado y desde la perspectiva de la psicología del desarrollo*

Copyright©2024 CUNIEP editorial

Copyright©2025 Editura Hamangiu SRL

Editură de prestigiu recunoscut în domeniul științelor sociale CNATDCU

Toate drepturile rezervate Editurii Hamangiu

Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al Editurii Hamangiu

Editura Hamangiu:

Str. Mitropolit Filaret nr. 39-39A, Sector 4, București, O.P. 5, C.P. 91

Tel./Fax: 021.336.04.43; 031.805.80.21; Vânzări: 021.336.01.25; 031.425.42.24

E-mail: redactia@hamangiu.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Infrațiuni sexuale, în special împotriva minorilor : studii de drept comparat și din perspectiva psihologiei dezvoltării / Mirja Feldmann, Manuel Jaén Vallejo, Cristina Rotaru, ... ; trad. din lb. spaniolă a fost realizată de Cristina Rotaru. - București : Editura Hamangiu, 2025
ISBN 978-606-27-2845-8

I. Feldmann, Mirja

II. Jaén Vallejo, Manuel

III. Rotaru, Cristina

34

Pe copertă: imagine generată cu ajutorul Inteligenței Artificiale.

**Mirja Feldmann
Cristina Rotaru
Costina Poetar**

**Manuel Jaén Vallejo
George Visu-Petra
Narcisa Prodan**

Infrațiuni sexuale, în special împotriva minorilor

Studii de drept comparat
și din perspectiva psihologiei dezvoltării

Traducerea din limba spaniolă a fost realizată de
Cristina Rotaru

**Editura
Hamangiu**

CUPRINS

Introducere _____	IX
Capitolul I. Infracțiunile sexuale în Germania. Evoluții cu accent pe reformele din 2016 și 2021 și analiza unor noțiuni-cheie (agresiuni sexuale, abuz asupra copilului și conceptul de acte sexuale) (Mirja Feldmann) _____	1
1. Introducere _____	1
2. Noțiuni importante _____	2
3. Evoluția regimului modern al infracțiunilor sexuale până la implementarea ultimelor două reforme majore __	5
a) Prezentare generală a evoluției infracțiunilor sexuale (anterior: infracțiuni împotriva moralității) până în 2016 _____	5
b) Reformele din 2016 și din 2021 _____	11
4. Privire de ansamblu asupra „infracțiunilor contra autodeterminării sexuale” (§§ 174-184I StGB) _____	23
5. Analiza celor mai relevante infracțiuni _____	25
a) Definirea actelor sexuale _____	25
b) Abuzul sexual asupra copiilor _____	33
c) Agresiunea sexuală și violul _____	40
d) Concursul de infracțiuni _____	47
Bibliografie _____	53
Capitolul II. Reforma infracțiunilor sexuale în Codul penal spaniol, cu referire specială la cele privind minorii (Manuel Jaén Vallejo) _____	55
1. Introducere. Consimțământul, una dintre problemele-cheie pentru infracțiunile privind libertatea sexuală _____	55

2. Vârsta consimțământului sexual _____	67
3. Mijloacele de comitere a infracțiunii: trebuie făcută o distincție între agresiune sexuală și abuz sexual? _____	70
4. Contrareforma _____	76
5. Proba în cazul infracțiunilor sexuale, cu referire specială la declarațiile victimelor minore care nu au încă vârsta la care pot exprima un consimțământ sexual _____	81
6. Proba științifică a expertizei psihologice _____	91
7. Este necesară o justiție penală specializată în această problemă? _____	93
8. Concluzii _____	95
Bibliografie _____	98

Capitolul III. „Reforma” în materia infracțiunilor privind viața sexuală în legislația română. Rolul consimțământului victimei minore din perspectivă legislativă și judiciară (Cristina Rotaru) _____ 101

1. Introducere _____	101
2. Evoluția legislației române în materia infracțiunilor privind viața sexuală până la reforma din 2023 _____	105
3. Analiza infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale în noul Cod penal _____	107
a) Criteriile după care puteau fi clasificate infracțiunile incluse în capitolul din Codul penal privind libertatea și integritatea sexuală _____	108
b) Analiza infracțiunilor din Codul penal în varianta anterioară Legii nr. 217/2023. Importanța consimțământului în cazul infracțiunilor cu victime minore _____	109
c) Concluzii privind legislația anterioară reformei din 2023 _____	130

Cuprins _____	VII
4. Motivele care au determinat reforma din 2023 în materia infracțiunilor privind viața sexuală _____	131
5. Scurtă analiză a infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale ca urmare a reformei din 2023 _____	133
6. Prescripția răspunderii penale pentru infracțiuni sexuale după reforma din 2023 _____	158
7. Concluzii privind reforma legislativă din 2023 _____	159
Bibliografie _____	161

Capitolul IV. Consimțământul sexual la copii și adolescenți din perspectiva psihologiei dezvoltării (George Visu-Petra, Costina Poetar, Narcisa Prodan) _____ 163

1. Introducere _____	163
2. Ce înseamnă abuz sexual? _____	164
3. Ce înseamnă consimțământ? _____	165
a) Înțelegerea semnificației actelor de natură sexuală: cunoștințe (in)complete _____	166
b) Înțelegerea consecințelor consimțirii _____	176
c) Libertatea reală de a spune nu, de a te opune _____	185
4. Diferența de vârstă și relația de putere _____	198
5. Concluzii _____	201
Bibliografie _____	203

CAPITOLUL I.

INFRAȚIUNILE SEXUALE ÎN GERMANIA
Evoluții cu accent pe reformele din 2016 și 2021 și
analiza unor noțiuni-cheie (agresiuni sexuale, abuz
asupra copilului și conceptul de acte sexuale)**Mirja Feldmann*****1. Introducere**

În ultimii ani s-a putut observa apariția unui proces de reformă cu privire la infracțiunile sexuale și infracțiunile de abuz în mai multe țări din Europa – să ne gândim la cele din Franța (2021), Irlanda de Nord (2022), Germania (2016 și 2021), Spania (2022 și 2023) și Elveția (intrare în vigoare: 1 iulie 2024).

Multe dintre aceste modificări legislative s-au concentrat pe reformarea infracțiunilor clasice de viol sau constrângere sexuală, implementând o schimbare de paradigmă în care agresiunea sexuală în sensul unui act sexual împotriva sau fără voia victimei constituie infracțiunea de bază, iar violul devine o infracțiune agravată. Principala diferență dintre aceste reglementări noi constă în răspunsul la întrebarea dacă se aplică principiul „numai da este da”, soluție pusă în aplicare în Regatul Spaniei, sau principiul „nu este nu”, precum în Elveția și în Germania, de exemplu.

Regimul juridic al acestei din urmă țări privind infracțiunile sexuale este cel pe care îl vom aborda în paginile următoare, începând cu o prezentare generală a evoluției infracțiunilor sexuale, cu acordarea unei atenții deosebite celor mai recente două reforme,

* Doctor în drept al Universităților din Passau și Complutense din Madrid. Judecător la Tribunalul Regional Mannheim. Profesor asociat de Drept penal și Drept constituțional.

care privesc în principal infracțiunile de agresiune sexuală, pe de o parte, și infracțiunile de abuz asupra copiilor, pe de altă parte. Vom efectua apoi un studiu puțin mai detaliat al acestor două grupe de infracțiuni și vom încheia cu o analiză a problemei concursului de infracțiuni și, prin urmare, a relației dintre aceste două grupe de incriminări.

2. Noțiuni importante

Înainte de a intra în subiect, este necesar să explicăm două noțiuni care sunt de mare importanță pentru înțelegerea celor ce urmează:

Verbrechen (= infracțiune) – *Vergehen* (= contravenție).

În dreptul penal german se disting două categorii de fapte penale, în funcție de gravitatea lor: infracțiuni grave și infracțiuni minore. În conformitate cu § 12 alin. (1) StGB^[1], infracțiunile grave sunt fapte ilicite care se sancționează cu o pedeapsă privativă de libertate de cel puțin un an, în timp ce, potrivit art. 12 alin. (2) StGB, cele minore sunt fapte ilicite care se sancționează cu o pedeapsă legală mai mică [de un an] sau cu amendă. Așa cum prevede § 12 alin. (3) StGB, această clasificare nu ia în considerare circumstanțele agravante și circumstanțele atenuante cuprinse în dispozițiile Părții generale sau pe cele prevăzute pentru cazurile deosebit de grave ori mai puțin grave. Este important de menționat aici că așa-numitele „exemple de regulă” (*Regelbeispiele*) sunt subcategoriile ale ipotezelor deosebit de grave.

Chestiunea dacă o anumită faptă se încadrează în una sau alta dintre cele două categorii menționate mai sus este extrem de relevantă, deoarece este asociată cu diverse consecințe de fond și pro-

[1] *Strafgesetzbuch* – Codul penal german (n.tr.).

cedurale. Se pot menționa, fără pretenție de exhaustivitate, următoarele: în domeniul dreptului substanțial, fiecare infracțiune gravă implică automat pedepsibilitatea tentativei (§ 23 StGB), în timp ce, pentru ca tentativa unei infracțiuni minore să fie pedepsibilă, este necesară existența unei prevederi exprese care să stabilească posibilitatea sancționării [cf. § 249 StGB (tâlhărie) versus § 242 StGB (furt), al cărui alin. (2) prevede că tentativa se pedepsește]. O altă consecință substanțială este că tentativa de a instiga la comiterea unei infracțiuni, ca regulă generală, nu se sancționează, cu excepția cazului când fapta care face obiectul instigării este o infracțiune gravă [§ 30 alin. (1) StGB]. Același lucru este valabil și în cazul conspirației, propunerii sau acceptării unei propuneri de a comite o infracțiune gravă [§ 30 alin. (2) StGB].

În sfera procedurală, doar infracțiunile minore pot face obiectul renunțării la punerea în mișcare a acțiunii penale (§ 153 StPO^[2]) sau al renunțării la exercitarea acțiunii penale în anumite condiții și cu impunerea unor obligații (§ 153a StPO), soluții de mare importanță practică. De asemenea, când se află în fața unei infracțiuni grave, Procuratura nu poate apela la procedura recunoașterii vinovăției (*Strafbefehl*, § 407 StPO), care, dacă este acceptată de acuzat, ar avea ca efect evitarea unui proces cu toată publicitatea pe care o implică. În plus, în cazul infracțiunilor grave apărarea este obligatorie [*notwendige Verteidigung* – § 140 alin. (1) pct. 2 StPO], ceea ce înseamnă că un avocat al apărării trebuie să fie implicat în procedură. Acesta poate fi un avocat ales (*Wahlverteidiger* – § 138 StPO), plătit chiar de acuzat, sau, în lipsa lui, un așa-numit „avocat al apărării obligatorii” (un avocat din oficiu) (*Pflichtverteidiger* – § 141 StPO), care este numit pentru acuzat (după o audiere) pe cheltuiala (provizorie) a statului.

[2] *Strafprozeßordnung* – Codul de procedură penală german (n.tr.).

Așa-numitele „exemple de reguli”^[3]

Din punct de vedere dogmatic, acestea sunt circumstanțe agravante care se referă la o anumită infracțiune. În cazul în care sunt îndeplinite condițiile de fapt pentru circumstanța agravantă, instanța trebuie, de regulă, să pornească de la cadrul penal prevăzut pentru *Regelbeispiel*, care permite impunerea unei pedepse mai grele decât cea prevăzută pentru infracțiunea de bază. Numai în cazuri excepționale instanța poate să nu aplice această încadrare agravată, caz în care trebuie să își motiveze în mod explicit refuzul în cuprinsul hotărârii. Ca și în cazul altor circumstanțe atenuante și circumstanțe agravante [de exemplu, imputabilitatea semnificativ diminuată – § 21 StGB – sau ipotezele mai puțin grave de tâlhărie – § 240 alin. (2) StGB], aplicarea acestora nu este menționată în hotărâre^[4]. Prin urmare și contrar a ceea ce s-ar întâmpla în Spania, atunci când o persoană este pedepsită pentru tâlhărie prin aplicarea circumstanței atenuante de la alin. (2), hotărârea prevede pur și simplu: „Inculpatul este condamnat pentru (o infracțiune de) tâlhărie la o pedeapsă cu închisoarea de 3 ani (...)”. Cu toate acestea, după cum vom vedea mai jos, există o excepție, care se referă la agresiunile sexuale cu penetrare sau agresiunile sexuale care sunt în special umiltoare.

^[3] Această denumire corespunde infracțiunilor care, deși în realitate sunt variante agravate ale infracțiunii de bază, sunt prevăzute de legiuitor într-un articol separat. Un echivalent în legislația română ar fi, spre exemplu, furtul calificat, pe care îl regăsim ca incriminare de sine stătătoare față de infracțiunea de bază – furtul (*n.tr.*).

^[4] Cf. KK-StPO/Tiemann, 9. Aufl. 2023, StPO § 260 Rn. 31.

3. Evoluția regimului modern al infracțiunilor sexuale până la implementarea ultimelor două reforme majore**a) Prezentare generală a evoluției infracțiunilor sexuale (anterior: infracțiuni împotriva moralității) până în 2016**

Deși dorim să ne concentrăm în această lucrare asupra ultimelor două reforme majore, și anume cele din 2016 și 2021, vom trece în revistă aici, foarte pe scurt și în linii mari, reformele anterioare începând cu anii 1960, pentru a plasa cele două reforme recente în context istoric.

Acestea fiind spuse, se pot distinge mai multe etape ale reformei.

O primă reformă majoră în materia a ceea ce se numeau anterior „infracțiuni împotriva moralei” a fost implementată în 1969 prin prima Lege de reformă a legislației penale din 25 iunie 1969 (1. StrRG)^[5], abolind, printre altele, sancționarea adulterului, a bestialității^[6] și a obținerii frauduloase de raporturi extraconjugale. În plus, comportamentul sexual între doi bărbați adulți a rămas nepedepsit începând cu 1 septembrie 1969, cu excepția cazului în care a existat abuz în cadrul unei relații de dependență sau profesionale (*Gewerbsmäßigkeit*). Dimpotrivă, a fost menținut în esență^[7] § 176 StGB, care prevedea trei infracțiuni de natură diferită, și anume constrângerea sexuală (fără contact carnal), numită la acea vreme „*Unzucht*” și care se comitea doar împotriva femeilor, abuzul asupra unei femei care se afla în incapacitate de a se opune, numit la acea vreme „*Schändung*” și care impunea ca abuzul să aibă ca obiect actul sexual extraconjugal, precum și abuzul

^[5] BGBl. I, p. 645.

^[6] În 2013 a fost instituită cel puțin o infracțiune administrativă pentru astfel de comportamente [§ 3 teza I pct. 13 din Legea privind protecția animalelor (*Tierschutzgesetz*)].

^[7] A fost schimbat cuantumul sancțiunilor, dar această modificare a afectat toate infracțiunile.

asupra minorilor sub 14 ani („*Unzucht mit Kindern*”), toate acestea atrăgând o pedeapsă cu închisoarea de la un an la 10 ani. În ceea ce privește violul (numit pe atunci „*Notzucht*” și inclus în § 177 StGB), acesta a continuat să constituie un act calificat în ceea ce privește „*Unzucht*” și „*Schändung*”^[8], pedepsit cu închisoare de cel puțin un an (până la 15 ani). Cu toate acestea, nu era sancționat violul în cadrul căsătoriei. În mod similar, potrivit § 178 StGB, oricine, prin săvârșirea actelor incluse în § 176 și § 177 StGB, cauza moartea victimei era în continuare pedepsit cu o pedeapsă de cel puțin 10 ani sau închisoare pe viață.

A doua reformă a avut loc în 1973 prin cea de a patra Lege de reformă a legislației penale din 23 noiembrie 1973^[9]. Pe de o parte, inspirată și de considerentele de limitare a funcției dreptului penal la protejarea drepturilor legale ale individului și ale comunității, pedeapsa a fost redusă semnificativ în anumite domenii, abrogându-se unele prevederi penale cu relevanță practică redusă, de exemplu, fraudă matrimonială (§ 170 StGB), ascunderea bunurilor familiale (§ 170a StGB) și abandonul femeii însărcinate (§ 170c StGB). În plus, pedepsirea generală a proxenetismului (*Kuppelei*) a fost redusă la câteva situații, cum ar fi traficul de persoane și instigarea minorilor la conduită sexuală etc. De asemenea, merită menționat faptul că această reformă a implementat o schimbare de terminologie pentru a elimina conotațiile morale care inspirau adesea aceste infracțiuni. Și de atunci vorbim despre „infracțiuni împotriva autodeterminării sexuale” (*Straftaten gegen die sexuelle Selbstbestimmung*), în loc de „infracțiuni grave și infracțiuni minore

^[8] Referitor la *Unzucht*, elementul de calificare a fost raportul sexual, în timp ce, în ceea ce privește *Schändung*, presupunea ca făptuitorul să întrețină raporturi sexuale prin provocarea incapacității victimei de a opune rezistență, cu scopul de a abuza de aceasta.

^[9] BGBl. I, p. 1725.

împotriva moralității” (*Verbrechen und Vergehen gegen die Sittlichkeit*).

În aceeași ordine de idei, reforma a înlocuit termenul „conduită indecentă” („*unzüchtige Handlungen*”) cu „conduită sexuală” („*sexuelle Handlungen*”). În ceea ce privește infracțiunile pe care le vom aborda mai detaliat aici, acestea au fost restructurate, împărțindu-se puținele articole existente, care până atunci prevedeau o varietate de situații, uneori destul de diverse, și fiind construite infracțiuni separate. De exemplu, legiuitorul nu a mai inclus în același articol constrângerea sexuală, abuzul asupra persoanelor incapabile să se opună și abuzul asupra copiilor, constituind pentru fiecare dintre aceste situații infracțiuni separate. În ceea ce privește abuzul asupra copiilor, acesta a fost cuprins în § 176 StGB și – ceea ce pare și mai important în perspectiva dezbaterii actuale – l-a retrogradat la categoria de infracțiuni minore (*Vergehen*), deoarece a concluzionat că, în majoritatea situațiilor, ar fi vorba despre „cazuri relativ ușoare”, având în vedere că, în conformitate cu statisticile privind condamnările, predominau pedepsele cu închisoarea de scurtă durată, în timp ce cazurile grave care ar justifica clasificarea unor astfel de fapte ca infracțiuni grave (*Verbrechen*) ar constitui o excepție^[10]. Pentru cazuri mai grave – de exemplu, când avea loc un act sexual vaginal (*Beischlaf*) –, opțiunea a fost de a deschide calea către așa-numitele *Regelbeispiele* (exemple de regulă sau exemple normative), o tehnică legislativă foarte populară și importantă în domeniul de care ne ocupăm^[11]. Infracțiunile de viol de la acea vreme (*Vergewaltigung*)^[12], constrângerea sexuală (*sexuelle Nötigung*) și abuzul asupra persoanelor incapabile de a se opune (*Missbrauch Widerstandsunfähiger*) au fost incluse în § 177

^[10] BT-Drs. VI/1552, p. 17.

^[11] A se vedea *supra* (pct. 2).

^[12] Pentru prima dată au fost incluse denumiri marginale pentru infracțiunile din Codul penal.

și § 179 StGB. Faptul că pedepsirea tuturor acestor infracțiuni, în special a violului, era limitată la cazurile de act sexual extraconjugal se datora, conform expunerii de motive, predominant unor „considerente practice”, și anume „ideii de a nu provoca mai mult rău decât bine”^[13].

O a treia reformă fundamentală a fost realizată în 1997 și 1998 prin cea de a 33-a Lege de modificare a legislației penale din 1 iulie 1997^[14], Legea privind combaterea infracțiunilor sexuale și a altor infracțiuni periculoase din 26 ianuarie 1998^[15] și, respectiv, cea de a șasea Lege de reformă a legislației penale din 26 ianuarie 1998^[16]. După două decenii de dezbateri aprinse, în 1997 a fost abolită condiția ca relațiile să fie „extraconjugale” în ceea ce privește violul^[17], constrângerea sexuală și abuzul asupra persoanelor incapabile să se opună actului sexual. Un studiu din 1996 realizat de Ministerul Familiei a arătat că, din păcate, trei sferturi dintre violuri au avut loc în propriile locuințe ale victimelor, motiv pentru care Guvernul de coaliție a fost în cele din urmă de acord să extindă pedepsirea violului și la contextul conjugal. Spre deosebire de legislația existentă anterior, a fost creat un singur articol – § 177 StGB –, intitulat „Constrângerea sexuală; violul” („*Sexuelle Nötigung; Vergewaltigung*”), și a fost implementată o resistemizare radicală. Utilizarea constrângerii sexuale (prin violență, intimidare cu un pericol iminent pentru integritatea fizică sau viața victimei – și această variantă a fost o noutate adusă de reformă – ori faptul de a

^[13] BT-Drs. VI/3521, p. 39. Pe de altă parte, a existat un consens asupra faptului că, din punct de vedere legal, nu era justificată ideea excluderii posibilității de a reține constrângerea în cazul relațiilor sexuale conjugale, deoarece nu era cazul ca dreptul la autodeterminare sexuală să înceteze să existe odată cu momentul căsătoriei.

^[14] BGBl. I, p. 1607.

^[15] BGBl. I, p. 160. Această reformă viza măsuri de siguranță, pe care nu le putem prezenta aici din motive de lipsă de spațiu.

^[16] BGBl. I, p. 164.

^[17] În plus, condiția ca victima să fie o femeie a fost eliminată.

profita de vulnerabilitatea victimei aflate la mila făptuitorului) a fost stabilită ca o situație standard pedepsită cu închisoare de la un an la 15 ani. Cât despre viol, care fusese considerat o infracțiune de sine stătătoare, acesta a devenit o simplă circumstanță agravantă, un „exemplu de regulă”. Dacă era incidentă, se pedepsea cu închisoare de cel puțin 2 ani. În legătură cu acest „exemplu de regulă” este esențial de menționat că legea însăși a oferit, pentru prima dată, o definiție legală a violului. Aceasta prevedea următoarele: „*Se va reține un caz grav atunci când făptuitorul întreține raport sexual (Beischlaf) cu victima ori când săvârșește alte acte sexuale deosebit de umiltoare asupra victimei sau o obligă pe aceasta să le comită asupra lui, considerând acele acte care implică penetrarea corpului ca fiind deosebit de umiltoare*”^[18]. Au fost adăugate și alte „exemple de reguli”, și anume „atunci când fapta este săvârșită de mai multe persoane împreună” sau când există abuzuri fizice grave ori făptuitorul face ca victima să fie pusă în pericol de moarte sau de vătămare gravă a sănătății.

În cele din urmă, elementul „extraconjugal” a fost, de asemenea, eliminat prin § 179 StGB (abuzul asupra persoanelor aflate în incapacitate de a se opune).

În timp ce reforma din 1997 a revizuit §§ 177-179 StGB, cea de a șasea Lege de reformă a legislației penale din 26 ianuarie 1998 (6. StrRG) a abordat în principal abuzul asupra copiilor, după ce au devenit cunoscute o serie de infracțiuni extrem de grave comise împotriva minorilor pe teritoriul Germaniei și în afara acesteia^[19]. Printre altele, au fost stabilite variante calificate ale abuzului asupra copiilor care, în situația în care erau îndeplinite anumite condiții, intră în categoria infracțiunilor grave. Astfel, noul § 176a alin. (1) StGB prevede o pedeapsă cu închisoarea de cel puțin un an pentru

^[18] A fost luată în considerare nu numai penetrarea anală sau orală, ci și penetrarea cu obiecte (BT-Dr. 13/2463, p. 7, 13/7663, p. 4).

^[19] Schmidt-Jortzig, NStZ 1998, 441 (între altele, cauza *Dutroux*).